

Glanzende houtmieren in verse hars

Peter Boer & Hannie Luijten

We kennen allemaal de fossiele insecten in barnsteen. Miljoenen jaren geleden zijn ze in vloeibare hars terechtgekomen. De hars verhardde tot barnsteen en zodoende werd het insect gefossiliseerd. Er zijn inmiddels vele mieren uit barnsteen ('amber') beschreven. Een overzicht daarvan is te zien op www.antwiki.org/wiki/Extinct_Ants. De lijst van mieren uit Deens/Scandinavisch Amber telt tot nu toe 32 soorten. De meeste genera die toen voorkwamen zijn uit Europa verdwenen. De geslachten *Lasius* en *Formica* waren hier toen al vertegenwoordigers.

Soms denkt men niet alleen de soort te kunnen vaststellen, maar ook het gedrag. Zo kopte het NRC op 15-2-2016: 'Gevecht in hars voor eeuwig vastgelegd'. Het ging over een onderzoek naar fossielen in barnsteen (Barden & Grimaldi, 2016), waarbij zes nieuwe termietensoorten en twee nieuwe soorten mieren zijn ontdekt. De sensatie zit 'm in twee mieren die in gevecht zouden zijn. Ze bijten elkaar. Maar ga je vechten met iemand als je in een zwembad met stroperige lijm valt? Natuurlijk niet, waarom zou je. Voor mieren geldt hetzelfde. Waarom zouden mieren gaan vechten als ze in hars terechtkomen? Die mier die 100 miljoen jaar geleden in de kleverige hars terechtkwam, probeerde zich los te wurmen. Elk object waaraan ze zich had kunnen optrekken zou helpen. Een sprietje, takje, kevertje of gewoon een andere mier. En dan bijt ze zich daarin vast. Niks vechten, maar een radeloze poging om aan de hars te ontkomen.

Dat ook tegenwoordig mieren in hars terechtkomen bewijst de waarneming van Hannie Luijten op 6 januari 2017 in Harfsen, Gelderland (Amersfoortcoördinaat 216.95-469.34) (figuur 1-2). De aandacht werd getrokken door langwerpige glimmende strepen op een fijnspar *Picea abies*. De eerste gedachte was dat er hars uit de boom liep. Maar toen viel een merkwaardige 'grote druppel' op. Die bleek te bestaan uit dode mieren. Op diverse andere plaatsen rondom de boom kleefden dode mieren in de hars. Wat kan hier aan de hand zijn geweest?

De spar had een fikse inwendige wond. Uit die wond druppelde hars. Tientallen glanzende houtmieren *Lasius fuliginosus* werden door de hars bedolven. De glanzende houtmieren moeten zich in de boom hebben bevonden en moeten met de hars naar buiten zijn 'gespoeld'. Kennelijk ging het om mieren in winterrust. Glanzende houtmieren zitten in de winter vaak in een dichte cluster bijeen (zie ook www.nlmieren.nl/websitepages/OVERWINTEREN.html). Toch waren er ook mieren die rondliepen zonder door de hars te worden geraakt.

Figuur 1-2 Recent door hars van fijnspar ingesloten werksters van de glanzende houtmier *Lasius fuliginosus*, Harfsen, januari 2017 (foto's Hannie Luijten)

Hoe dan ook: wat ooit miljoenen jaren geleden plaatsvond, gebeurt nu op dezelfde manier!

Verwijzingen

Barden, P. & D.A. Grimaldi 2016. Adaptive radiation in socially advanced stem-group ants from the Cretaceous. *Current Biology* 26: 515-521; doi 10.1016/j.cub.2015.12.060.

Peter Boer, Bergen NH, p.boer@quicknet.nl

Hannie Luijten, Harfsen, h.luijten52@kpnmail.nl